

Αγγελική Βαφειαδάκη

Το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας* ιδρύθηκε το 1974 από μια μικρή συντροφιά με ντόπια καταγωγή, με παιδεία και σεβασμό για τον τόπο, την παράδοση και την ιστορία του, που συνειδητοποίησε την ανάγκη της συλλογής λαογραφικού και ιστορικού υλικού, τόσο από την ίδια την πόλη της Λάρισας, όσο και από την ευρύτερη περιοχή.

Ο Γεώργιος Γουργιώτης, χημικός, με εύρος ενδιαφερόντων στον χώρο των τεχνών και γνώστης της νεότερης ιστορίας και λαογραφίας της Θεσσαλίας και ιδιαίτερα της περιοχής Λάρισας, σχημάτισε την ομάδα των πρωτεργατών. Σε μια εποχή σύγχυσης επιλογών και αμφισβήτησης των αξιών οραματίστηκε ένα ίδρυμα του νεότερου ελληνικού πολιτισμού – με αναφορές στο ιστορικό και απώτερο παρελθόν–, που θα διατηρεί εσαεί τη φυσιογνωμία της Λάρισας και της περιοχής της. Έτσι ιδρύθηκε το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας, το οποίο επί μία τριακονταετία διευθύνει η αρχαιολόγος-λαογράφος Λένα Γουργιώτη¹. Στόχος των ιδρυτών της «Λαογραφικής Εταιρείας» Λάρισας αρχικά, του «Λαογραφικού Ιστορικού Μουσείου» μετέπειτα, ήταν η αποθησαύριση αντικειμένων από τη Λάρισα και την ευρύτερη περιοχή της και σχετικών τεκμηριωτικών στοιχείων (φωτογραφιών - εγγράφων, προφορικών παραδόσεων) του βίου των ανθρώπων της προ- και πρωτοβιομηχανικής περιόδου.

Η Λαογραφική Εταιρεία παρουσιάζεται στη Λάρισα το 1974 με την πρώτη της έκθεση «Ενδυμασία –τέχνες λαϊκές του τέλους του 19ου αιώνα και

* [Σ.τ.Ε.]

Το κείμενο αναφέρεται στην περίοδο από την ίδρυση του Μουσείου, το 1974, έως την πραγματοποίησή της ανακοίνωσης το 2003.

1. Λένα Γουργιώτη, *Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας: 30 χρόνια (1974-2004)*, Λάρισα 2004, σ. 6.

των αρχών του 20ού». Τα αντικείμενα της έκθεσης ήταν δανεισμένα από συλλέκτες και οικογένειες Λαρισαίων. Η απήχηση της έκθεσης στο Λαρισαϊκό κοινό ήταν ανέλπιστη. Με το πέρας της, πολλοί ήταν εκείνοι που έσπευσαν να δωρίσουν οικογενειακά κειμήλια και μουσειακά αντικείμενα του νεότερου πολιτισμού στη Λαογραφική Εταιρεία.

Στα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της η Λαογραφική Εταιρεία στεγάζει τις συλλογές της σε αίθουσα του Δημαρχείου της πόλης, συγκεντρώνει μουσειακό υλικό και διοργανώνει περιοδικές εκθέσεις, διαλέξεις, σεμινάρια, ξεναγήσεις σε χώρους λαογραφικού - ιστορικού ενδιαφέροντος. Παράλληλα οι συλλογές της εμπλουτίζονται με αγορές ή δωρεές. Από το 1980 η Λαογραφική Εταιρεία μεταβάλλει την επωνυμία της σε Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας, το οποίο στεγάζεται στην οδό Μανδηλαρά 74.

Η Έκθεση του Λαογραφικού Ιστορικού Μουσείου γίνεται πλέον μόνιμη, το υλικό οργανώνεται κατά θεματικές ενότητες και αρχίζει η συστηματική καταγραφή και τεκμηρίωσή του, χειρόγραφα αρχικά, ηλεκτρονική στη συνέχεια από ειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό. Παράλληλα, το Μουσείο ισχυροποιεί τη θέση του στην τοπική κοινωνία και ενεργοποιεί το ενδιαφέρον του κοινού σχεδιάζοντας και οργανώνοντας περιοδικές εκθέσεις, διαλέξεις, ημερίδες, εκπαιδευτικά προγράμματα. Συμμετέχει σε διεθνή και ελληνικά συνέδρια, συνεργάζεται με ιδρύματα και φορείς για ποικίλες δράσεις και εκδηλώσεις, υπηρετώντας διαρκώς τη διαχυση της γνώσης και του πολιτισμού. Το Μουσείο στηρίζουν ποικιλοτρόπως τα μέλη του, που εργάζονται εθελοντικά για τις ποικίλες δράσεις του, καθώς και άλλοι εθελοντές.

Έτσι, ιδρύθηκε στο κέντρο του ηπειρωτικού κορμού της χώρας το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας και τέθηκε στην υπηρεσία της κοινωνίας. Το Μουσείο δίνει από τότε το πολιτισμικό στίγμα της περιοχής σε Έλληνες -ντόπιους και ξένους- και αλλοδαπούς επισκέπτες. Οι ντόπιοι -ενήλικες, νέοι, παιδιά- συνειδητοποιούν με τη βοήθεια του Μουσείου την ταυτότητα και την καταγωγή τους, διαβατήριο για την ένταξή τους στο σήμερα αλλά κυρίως στο αύριο, που επέρχεται ταχύτατα με την τεχνολογική έκρηξη και τη διαδικτυακή παγκόσμια επικοινωνία². Στα τριάντα χρόνια λειτουργίας του το Μουσείο βραβεύτηκε από φορείς και ομίλους, όπως επίσης και από την Ακαδημία Αθηνών³.

2. Λένα Γουργιώτη, *ό.π.*, σ. 7.

3. Βραβείο αθλοθετημένο από την εφημερίδα *Ελευθερία* Λάρισας, το έτος 1995.

*Εικ. 1
Το νέο κτήριο του
Λαογραφικού
Ιστορικού Μουσείου
Λάρισας
(ανατολική όψη).*

Το επόμενο μεγάλο βήμα στην ανάπτυξη του Μουσείου είναι η μεταστέγασή του⁴ σε νέο, ειδικά σχεδιασμένο κτήριο, έργο που εκτελεί η Διεύθυνση Πολιτιστικών Κτηρίων και Αναστήλωσεων Νεοτέρων Μνημείων (βλ. εικ. 1 και Παράρτημα, σ. 1185). Το νέο κτήριο που θα στεγάσει τις συλλογές του, εμβαδού 2.257 τετραγωνικών μέτρων (δομημένου χώρου), διασφαλίζει τη μονιμότητα και ασφάλεια των συλλογών και παρέχει στο κοινό όλες τις σύγχρονες διευκολύνσεις και ανέσεις (προσβασιμότητα, πάρκιγκ, καφέ - αναψυκτήριο, αίθουσα πολλαπλών χρήσεων κλπ.). Η μουσειολογική μελέτη⁵ σχεδιάστηκε σύμφωνα με τις σύγχρονες μουσειολογικές τάσεις και αντιλήψεις και υποστηρίζεται με τη χρήση νέων τεχνολογιών.

Με τη μεταστέγασή του και την επανέκθεση του υλικού του, το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας αναβαθμίζει τις υπηρεσίες του προς το κοινό και αποτελεί σημείο αναφοράς ως ένα από τα μεγάλα μουσεία της χώρας με αντικείμενο τον νεότερο ελληνικό πολιτισμό.

Οι συλλογές του Μουσείου

Το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας, ως μουσείο της περιφέρειας,

4. Το Μουσείο έκλεισε προσωρινά από τον Οκτώβριο 2003 για το κοινό τον εκθεσιακό του χώρο στην οδό Μανδηλαρά 74, λόγω των προετοιμασιών που αφορούν τη μεταστέγασή του στο νέο κτήριο.

5. Τη μουσειολογική μελέτη εκπονεί η συνεργάτιδα του ΥΠΠΟ, κ. Λαλούλα Χρυσικοπούλου.

έχει ως κύριο μέλημα την συλλογή, καταγραφή και παρουσίαση των εκφάνσεων του ελληνικού παραδοσιακού πολιτισμού κυρίως στον χώρο της Θεσσαλίας. Οι συλλογές του αριθμούν περί τα 20.000 αντικείμενα και εξακολουθούν να εμπλουτίζονται με αγορές, δωρεές και ανταλλαγές. Ο κύριος όγκος του υλικού ανήκει χρονολογικά στον 19ο και 20ό αιώνα, έως το 1950, επικεντρώνοντας στα σημεία αναφοράς του πολιτισμού της Θεσσαλίας αλλά και στις τοπικές ιδιαιτερότητες.

Η Θεσσαλία κατέχει μια από τις μεγαλύτερες και ευφορότερες πεδιάδες της Ελλάδος. Καθώς το οικονομικό προφίλ της περιοχής είναι κατά βάση αγροτικό, τα δυο σκέλη της αγροτικής οικονομίας – γεωργία και κτηνοτροφία – ερμηνεύονται μέσα από μεγάλο αριθμό αντικειμένων, που συγκροτούν αντίστοιχες κατηγορίες. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο σιτάρι, την καλλιέργεια, την επεξεργασία, την αποθήκευση και τη μεταποίησή του με μεθόδους της προμηχανικής καλλιέργειας της γης.

Η παραδοσιακή κτηνοτροφία περιλαμβάνει στοιχεία του υλικού βίου (εξαρτήματα, σκεύη, ενδυμασίες) των κτηνοτρόφων του Ολύμπου και του Κισσάβου, καθώς και πληροφοριακό υλικό σχετικά με τον βίο, την οργάνωση της εργασίας, την παρασκευή γαλακτοκομικών προϊόντων, τις εποχικές μετακινήσεις κλπ.

Οι οικισμοί των ανθρώπων αναπτύχθηκαν από χιλιετηρίδες πλάι στον μεγαλύτερο ποταμό της Θεσσαλίας, τον Πηνειό, και το ψάρεμα ήταν γνωστό από τις πρώτες πολιτιστικές βαθμίδες του ανθρώπου στη Θεσσαλία. Τα αντικείμενα που χρησιμοποιήθηκαν για το ψάρεμα στις όχθες του Πηνειού και της λίμνης Κάρλας, οι βάρκες, τα εργαλεία και οι τεχνικές ψαρέματος κλπ., συνιστούν έναν ιδιαίτερο πολιτισμό, που διασώζεται στις συλλογές του Μουσείου.

Εικ. 2
Σταμπωτό τραπεζο-
κάλυμμα, εργαστήριο
Μ. Σαΐνη, Τύρναβος,
Συλλογή ΛΙΜΛ.,
ΓΜ. 3406

Εικ. 3

Σταμπωτό τραπεζοκάλυμμα,
εργαστήριο Μ. Σαΐνη, Τύρναβος,
Συλλογή ΛΙΜΛ., Γ.Μ. 3406

Η πλούσια συλλογή υφαντών του Μουσείου, προϊόντων παραγωγής των θεσσαλικών εργαστηρίων, τεκμηριώνει και αναδεικνύει μια από τις πιο χαρακτηριστικές μορφές της ελληνικής χειροτεχνικής παράδοσης, την υφαντική, που αποτέλεσε τη βάση της οικονομικής και συνακόλουθα της πολιτιστικής ανάπτυξης της νεότερης Θεσσαλίας. Υφαντά μάλλινα, βαμβακερά, μεταξωτά, λιναρένια ή από καννάβι, με ποικίλες χρήσεις, τεχνικές και μορφές διακοσμητικών μοτίβων και χρωμάτων συμβάλλουν στις ιδιαίτερες ανιχνεύσεις των πληθυσμιακών ομάδων της Θεσσαλίας, που τα δημιούργησαν, τα χρησιμοποίησαν και τα εμπορεύθηκαν (βλ. εικ. 2 και Παράρτημα, σ. 1185).

Εξέχουσα θέση στις συλλογές του Μουσείου κατέχει ο πλήρης εξοπλισμός εργαστηρίου σταμπωτών με μεγάλο αριθμό ξυλοτύπων και σταμπωτών υφασμάτων. Ο κύριος όγκος του υλικού προέρχεται από τα εργαστήρια σταμπωτών του Τυρνάβου (βλ. εικ. 3 και Παράρτημα, σ. 1186). Η διάσωση, καταγραφή και επιστημονική τεκμηρίωση του τελευταίου τοπικού εργαστηρίου παραγωγής σταμπωτών υφασμάτων, του εργαστηρίου Θ. Ιωαννίδη, εκπονήθηκε από επιστημονική ομάδα του Μουσείου και αποτελεί για το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο της Λάρισας σημείο αναφοράς.

Η συλλογή των ενδυμασιών του Μουσείου, πλούσια και τεκμηριωμένη, σκιαγραφεί το πολυποίκιλο πολιτισμικό ανάγλυφο ολόκληρης της Θεσσαλίας. Ο μεγαλύτερος όγκος των ενδυμασιών, σε σύνολα ή σε μεμονωμένα τμήματα, (γυναικείες, ανδρικές, παιδικές, νυφιάτικες, γιορτινές, καθημερινές) αφορά ενδυμασίες από τα μέσα του 19ου αιώνα έως τις πρώτες δεκαετίες του 20ού. Οι ομοιότητες ή οι διαφορές στη φορεσιά, ο τόπος προέλευσης, ο χρόνος αλλά και η διαφοροποίησή της, σύμφωνα με οικονομικές και κοινωνικές διαστρω-

ματώσεις, αποτελεί πολύτιμο στοιχείο αναφοράς των πληθυσμιακών ομάδων, που έζησαν, ενσωματώθηκαν και μετασχημάτισαν τη θεσσαλική κοινωνία από τον 17ο έως τις αρχές του 20ού αι. Σημαντικό τμήμα της ενδυματολογικής συλλογής του Μουσείου κατέχει και η συλλογή αστικών ενδυμασιών και εξαρτημάτων ένδυσης, που φορέθηκαν από Λαρισαίες και Λαρισαίους αστούς στις πρώτες δεκαετίες του 20ού αι., στο μεταίχμιο της μετάβασης από την παράδοση στην αστικοποίηση.

Εξαίρετα έργα κοσμικής και εκκλησιαστικής αργυροχρυσοχοΐας, προερχόμενα από τη Θεσσαλία και τον ευρύτερο ελληνικό χώρο, πλουτίζουν τις συλλογές του Μουσείου. Σπάνια κοσμήματα και έργα τέχνης από ασήμι ή χρυσό είναι τμήμα της «Συλλογής Γιώργου και Λένας Γουργιώτη», που δωρήθηκε το 1995 στο Μουσείο. Κοσμήματα από καθαρό ασήμι, λαγάρα ή με προσμίξεις, φαρμακερά, δουλεμένα με ποικίλες τεχνικές, αντικείμενα κοσμικής χρήσης (τάσια, ταμπακιέρες κ.ά.) και εκκλησιαστικής λατρείας (σταχώσεις ευαγγελίων, αρτοφόρια, δισκοπόθηρα κ.ά.) περιλαμβάνονται στη συλλογή, η οποία αποτελεί για το Μουσείο πολύτιμη παρακαταθήκη.

Η συλλογή περιλαμβάνει επίσης έργα μεταλλοτεχνίας, ξυλOTEχνίας, κεντητικής, υφαντικής, νομίσματα, έργα μικροτεχνίας σε διάφορα υλικά, θρησκευτικές εικόνες, εικαστικά έργα Νεοελλήνων κυρίως δημιουργών, χαρακτηριστικά, γλυπτά, αντικείμενα οικιακής χρήσης και διακόσμησης αστικού σπιτιού από πορσελάνη ή κρύσταλλο, παλαιά έπιπλα, βιβλία, φωτογραφίες και αρχειακό υλικό, τα οποία αποτελούν απόρροια της συλλεκτικής αγάπης και της υψηλής αισθητικής των δωρητών.

Σημαντική είναι και η συλλογή της χαλκοτεχνίας – μεταλλοτεχνίας του Μουσείου, που περιλαμβάνει χρηστικά κυρίως αντικείμενα του παραδοσιακού βίου. Τα περισσότερα αντικείμενα της συλλογής προέρχονται από τα τοπικά εργαστήρια χαλκοτεχνίας, που λειτουργούσαν κατά παράδοση στο κέντρο της πόλης έως τις αρχές του 20ού αι.

Η μεταβυζαντινή κεραμική παραγωγή, αδιάλειπτη συνέχεια της παραδοσιακής κεραμικής δραστηριότητας των βυζαντινών χρόνων, συγκεντρώνει εξαίρετα δείγματα, που συμπεριλαμβάνονται στις συλλογές του Μουσείου και χρονολογούνται από τον 16ο αι. Προϊόντα κεραμικής των θεσσαλικών κεραμουργιών, διακοσμημένα με τον τελευταίο βυζαντινό ρυθμό, τον μαρμαροειδή, αγγεία και θραύσματα αγγείων διακοσμημένα με την τεχνική sgraffito, ακόσμητα αγγεία καθημερινής χρήσης της περιόδου της τουρκοκρατίας, νεότερα κεραμικά από τη Θεσσαλία και άλλα σημαντικά κέντρα του Ελληνισμού συμπεριλαμβάνονται στη συλλογή των κεραμικών.

Ιδιαίτερες προθήκες φιλοξενούν όπλα, αγχέμαχα και πυροβόλα, από την Ευρώπη (Ιταλία, Αγγλία) και από κέντρα της Ανατολής. Σπάδες, πάλες, γιαταγάνια, καριοφίλια και τα σχετικά εξαρτήματα των πολεμιστών (παλάσκες, μπαρουτοθήκες κλπ.) της συλλογής προέρχονται κυρίως από την περίοδο των αγώνων για την απελευθέρωση της Θεσσαλίας από τον Οθωμανικό ζυγό.

Εξαιρετικά εμπλουτισμένη είναι η συλλογή του Μουσείου με χαρακτηριστικά έργα (ξυλογραφίες, χαλκογραφίες, χαλυβογραφίες κλπ.) του 15ου αι. – αρχών του 20ού αι. Τα χαρακτηριστικά έργα με ποικίλα θέματα –τοπία, χάρτες, όψεις πόλεων, σκηνές της καθημερινής ζωής από τον ευρύτερο ελληνικό χώρο–, μαρτυρίες περασμένων εποχών, που γοητεύουν τον σύγχρονο θεατή και προκαλούν τον επιστήμονα να τις μελετήσει. Σημαντικός αριθμός των χαρακτηριστικών της συλλογής αφορά τη Λάρισα και την ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλίας και αποτελούν πολύτιμα τεκμήρια έρευνας.

Ο μεγαλύτερος όγκος της συλλογής των χαρακτηριστικών έργων του Λαογραφικού Ιστορικού Μουσείου Λάρισας –περί τα 2.000 χαρακτηριστικά– οφείλεται στην πολύτιμη δωρεά του συλλέκτη τους, καθηγητή Φιλοσοφίας κ. Νίκου Ψημμένου, ο οποίος επέλεξε το Μουσείο για την εναπόθεση της, βαθμιαία διογκούμενης, συλλογής του, ώστε, όπως ο ίδιος χαρακτηριστικά αναφέρει, να αποφευχθεί ο διασκορπισμός της στους πέντε ανέμους της αγοράς, που όλο και πιο πολύ αγριεύουν⁶.

Η συλλογή του Μουσείου περιλαμβάνει αξιόλογα κομμάτια εκκλησιαστικής, αστικής και ποιμενικής ξυλογλυπτικής. Συγκεντρώνει σημαντικά δείγματα κεντητικής και ζωγραφικής παραγωγής, οροφωγραφίες νεοκλασικών οικιών, λαϊκές ζωγραφιές, φορητές θρησκευτικές εικόνες, μεταβυζαντινές τοιχογραφίες ναών, προσωπογραφίες επώνυμων Λαρισαίων, φωτογραφίες οικογενειών από την πόλη και την περιοχή.

Επίσης στο Ιστορικό Αρχείο του Μουσείου φυλάσσεται αρχειακό υλικό, εκδόσεις και χειρόγραφα από τον 16ο έως τον 19ο αι., φωτογραφίες του τέλους του 19ου αι. –αρχών του 20ού, χάρτες της Ελλάδας του 17ου - 19ου αι., θρησκευτικές χάρτινες εικόνες του τέλους του 19ου - αρχών του 20ού αι.

Το 2001 ιδρύθηκε το Κέντρο Έρευνας της Θεσσαλικής Ιστορίας, το οποίο

6. Κατάλογος Έκθεσης «Εικόνες του ελληνικού χώρου και της Μικράς Ασίας σε χαρακτηριστικά ευρωπαϊκών περιηγητικών εκδόσεων (15ος - 19ος αι.)», Λάρισα 1995, σ. 6. Το Διοικητικό Συμβούλιο του Λαογραφικού Ιστορικού Μουσείου Λάρισας τιμώντας τον δωρητή διοργάνωσε περιοδική έκθεση των χαρακτηριστικών (Οκτώβριος - Δεκέμβριος 1995).

επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στην αναζήτηση, συλλογή, κατάταξη, επεξεργασία στοιχείων για την έρευνα και μελέτη της Ιστορίας του Θεσσαλικού χώρου⁷.

Οι δράσεις του Μουσείου

• Περιοδικές εκθέσεις

Το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο της Λάρισας, ίδρυμα πολιτισμού και υψηλής παιδείας, παρεμβαίνει ενεργά στα πολιτιστικά τεκταινόμενα της πόλης. Η μόνιμη έκθεση του Μουσείου και οι περιοδικές εκθέσεις καλλιεργούν την αισθητική αντίληψη των επισκεπτών και τέρπουν με κυρίαρχο άξονα πάντα τη διάχυση της γνώσης. Οι περιοδικές εκθέσεις οργανώνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα και έχουν κάθε φορά συγκεκριμένο θέμα και εύρος, π.χ. «Στάμπες και σταμπωτά από τα εργαστήρια του Τυρνάβου» (1994), «Ο καφές στη ζωή των Ελλήνων» (1997), «Σύμβολα του ελληνικού παραδοσιακού γάμου» (1999), «Θεσσαλική κεραμική κατά τους νεότερους χρόνους» (2000), «Αστική Λάρισα. Νεοκλασικισμός πρώτων δεκαετιών του 20ού αι.» (2002) (βλ. εικ. 4 και Παράρτημα, σ. 1186).

Έτσι, το επιστημονικό προσωπικό του Μουσείου έχει τη δυνατότητα να εγκυψει εκ νέου στις συλλογές ακολουθώντας κάθε φορά διαφορετική διαδρομή και το ευρύ κοινό δέχεται άλλη μια πρόσκληση – πρόκληση να επισκεφτεί και πάλι το Μουσείο. Με τον τρόπο αυτό η τοπική κοινωνία ευαισθητοποιείται σε θέματα πολιτισμού και δίνεται το πολιτισμικό στίγμα της πόλης και της περιοχής.

• Συνέδρια, ημερίδες, διαλέξεις

Το Μουσείο οργανώνει ποικίλες πολιτιστικές δράσεις με θέματα που αφορούν στον νεότερο ελληνικό πολιτισμό είτε ανεξάρτητα είτε σε συνδυασμό με άλλες δράσεις του, κυρίως με τις περιοδικές εκθέσεις του, που εμπλουτίζονται με παράλληλες εκδηλώσεις: επιστημονικά συνέδρια και ημερίδες που αφορούν κυρίως τους ειδικούς επιστήμονες, διαλέξεις για το ευρύ κοινό, εκδόσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα για μαθητές, εφήβους και ενήλικες.

• Εκπαιδευτικά προγράμματα

Το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας αναπτύσσει παράλληλα με

---

7. Το Ιστορικό Αρχείο και το Κέντρο Έρευνας της Θεσσαλικής Ιστορίας δεν έχουν ακόμη οργανωθεί σε αυτόνομα τμήματα δράσης του Μουσείου.

*Εικ. 4
«Αστική Λάρισα-
Νεοκλασικισμός
πρώτων δεκαετιών
20ού αι.»- Περιοδική
Εκθεση του ΛΙΜΛ,
2002*

το επιστημονικό - ερευνητικό του έργο και ρόλο κοινωνικό, που επιτελείται μέσα από την πολυσήμαντη εκπαιδευτική του δράση. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα αποκωδικοποιούν τα «κρυμμένα» νοήματα και μυστικά των αντικειμένων και μεταμορφώνουν το Μουσείο σε τόπο γνώσης, επικοινωνίας, δημιουργικής φαντασίας και ψυχαγωγίας για παιδιά και ενήλικες. Μέσα από δημιουργικούς τρόπους απασχόλησης (χειροτεχνία, κατασκευές, δραματοποίηση, μουσική κ.ά.) προσεγγίζονται θέματα από την παράδοση, τον εθιμικό κύκλο, τις λαϊκές τέχνες και τις περιοδικές εκθέσεις του Μουσείου.

Στον τομέα των εκπαιδευτικών προγραμμάτων το Μουσείο εκπονεί έργο πολυσήμαντο. Η συνεργασία του Μουσείου με τις σχολικές μονάδες κάθε βαθμίδας τόσο στην πόλη όσο και στην περιφέρεια είναι ευρύτατη. Καλλιεργείται και αναπτύσσεται με ειδικές εφαρμογές και εκπαιδευτικά προγράμματα, που πραγματοποιούνται κατόπιν συνεργασίας με τους ενδιαφερόμενους εκπαιδευτικούς (ειδικές εφαρμογές σε σχολικές ομάδες, μουσειοσκευές με φορητό μουσειακό εκπαιδευτικό υλικό, μορφές συνεργασίας με σχολεία ειδικής αγωγής, διαπολιτισμικά εκπαιδευτικά προγράμματα). Σχεδιάζει και εφαρμόζει εκπαιδευτικά προγράμματα ελεύθερης συμμετοχής για παιδιά 6-12 χρόνων, προγράμματα για εφήβους, οικογενειακά εκπαιδευτικά προγράμματα, προγράμματα για το καλοκαίρι. Οι μουσειοσκευές (το φορητό μουσειακό - εκπαιδευτικό υλικό) του Μουσείου ταξιδεύουν και «επισκέπτονται» σχολεία της Λάρισας, της Θεσσαλίας, της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας και διαφόρων άλλων περιοχών της Ελλάδος.

Το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, σε συνεργασία με τη Διεύθυνση του Μουσείου, εργάζεται αποτελεσματικά και ως ένα σημείο

αυτόνομα για την αντιμετώπιση των συνεχώς αυξανόμενων δράσεων στον τομέα της εκπαίδευσης, που παρέχεται από το Μουσείο. Το Μουσείο από το 1996 συμμετέχει στο Πρόγραμμα «Μελίνα», που σχεδιάστηκε από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων με στόχο την εισαγωγή της Αισθητικής Αγωγής και της Μουσειακής Εκπαίδευσης στην Α/βάθμια εκπαίδευση.

Στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων Κινητικότητας και της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, ομάδες εργασίας μαθητών από Γυμνάσια και Λύκεια της περιοχής έρχονται σε επαφή και γνωριμία και αναπτύσσουν ποικίλες συνεργασίες. Καρπός των συνεργασιών αυτών είναι η έκδοση σχετικών βιβλίων, λευκωμάτων, CD ROM. Από το 1999 το Μουσείο συμμετέχει στο πρόγραμμα του Υπουργείου Πολιτισμού «Εκπαιδευτικά πολιτιστικά δίκτυα». Το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων συστηματοποιεί τη σχέση του με τα σχολεία ειδικής αγωγής της Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής και δημιουργεί ένα σταθερό δίαυλο επικοινωνίας με την εφαρμογή ειδικών δράσεων. Από το 2003 στις προτεραιότητες του Τμήματος Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων τίθενται προγράμματα, που αφορούν ιδιαίτερες πληθυσμιακές ομάδες. Συμπλέοντας με τη βούληση του Υπουργείου Πολιτισμού για την άρση του αποκλεισμού από τους χώρους πολιτισμού και την ένταξη των κοινωνικά «ευαίσθητων» ομάδων στο πολιτισμικό γίγνεσθαι, σχεδιάζει και εφαρμόζει διαπολιτισμικά εκπαιδευτικά προγράμματα, που απευθύνονται σε ομάδες Τσιγγανόπαιδων, ομάδες παλιννοστούντων ομογενών, ομάδες ατόμων με αναπηρίες, μέλη θεραπευτικών κοινοτήτων, Κ.Α.Π.Η. της Λάρισας και της ευρύτερης περιοχής.

• Έρευνα

Η έρευνα, μελέτη, συστηματική καταγραφή και τεκμηρίωση των συλλογών –έργο του επιστημονικού προσωπικού του Μουσείου– είναι διαρκής και πραγματοποιείται με ηλεκτρονικά μέσα. Συνεχές είναι και το ερευνητικό έργο του Μουσείου με αντικείμενο τον νεότερο πολιτισμό της Θεσσαλίας και αποτελέσματα, που κοινοποιούνται μέσα από ειδικές μελέτες, ανακοινώσεις σε συνέδρια και από τις εκδόσεις του Μουσείου.

Η βιβλιοθήκη του Μουσείου συγκεντρώνει περίπου 3.000 βιβλία και εγχειρίδια με περιεχόμενο ιστορικό, εθνογραφικό, λαογραφικό, ιστορίας της τέχνης και τοπικής ιστορίας.

Το Μουσείο συνεργάζεται με ελληνικά πανεπιστημιακά ιδρύματα, με τους Τομείς της Λαογραφίας και της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας. Ως περιφερειακό

μουσείο δημιουργεί δίκτυο με τα τοπικά μουσεία και τις συλλογές του νομού και της ευρύτερης περιοχής λειτουργώντας συμβουλευτικά για θέματα, που αφορούν στην τεκμηρίωση, συντήρηση, οργάνωση και παρουσίαση εκθέσεων. Ακόμη συνεργάζεται με την τοπική αυτοδιοίκηση, τους πολιτιστικούς συλλόγους και άλλους φορείς για τη διοργάνωση πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Το Μουσείο σήμερα

Σήμερα, στις αρχές του 21ου αι., το Μουσείο οργανώνει τη μεταστέγάσή του σε νέο κτήριο σύγχρονων υψηλών προδιαγραφών⁸. Το νέο κτήριο του Μουσείου, που ξεκίνησε με πρωτοβουλία των πρωτεργατών του και την αρωγή της Νομαρχίας Λάρισας, εντάχθηκε στα Κοινοτικά Προγράμματα της Περιφέρειας Θεσσαλίας και το εκτελεί η Διεύθυνση Αναστήλωσης Νεότερων και Σύγχρονων Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού. Η εφαρμογή της Μουσειολογικής Μελέτης, τελευταία φάση υλοποίησης του έργου, έχει ήδη δημοπρατηθεί, ενώ η συντήρηση του προς έκθεση μουσειακού υλικού, που θα εκτεθεί, έχει αρχίσει υπό την επίβλεψη της Διεύθυνσης Συντήρησης του Υπουργείου Πολιτισμού.

Η νομική υπόσταση του Μουσείου παραμένει ίδια, Ν.Π.Ι.Δ., που εποπτεύεται και χρηματοδοτείται εν μέρει από τη Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού. Διοικείται από πενταμελές Διοικητικό Συμβούλιο τριετούς θτείας. Η πάγια, ετήσια επιχορήγηση του Μουσείου από το Υπουργείο Πολιτισμού καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος των λειτουργικών δαπανών και κατά περίπτωση την οργάνωση συνεδρίων. Με χορηγίες τραπεζών, ιδρυμάτων πολιτισμού, εμπορικών εταιριών, φυσικών προσώπων συμπληρώνεται το ποσό των ετήσιων λειτουργικών δαπανών και καλύπτονται όλες οι άλλες δράσεις του Μουσείου.

Πέρα από τη βασική σχέση του με το Υπουργείο Πολιτισμού, το Μουσείο ακολουθεί πλέον διευρυμένη πολιτική συνεργασίας, που εκτείνεται στην τοπική αυτοδιοίκηση: Δήμο Λαρισαίων, Νομαρχία Λάρισας, Περιφέρεια Θεσσαλίας. Συνεργάζεται επίσης με ανώτατες, συγγενικού αντικειμένου, Σχολές του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και πανεπιστημίων άλλων πόλεων, με το Κέντρο Έρευνας της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, με πανεπιστήμια ξένων χωρών, με συγγενικά μουσεία της ελληνικής επικράτειας,

8. Από τον Οκτώβριο του 2003 το Μουσείο, λόγω της μεταστέγασης, είναι κλειστό για το κοινό και τα σχολεία.

αλλά και μουσεία χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μέσω του Δικτύου που διατηρεί με τοπικά μουσεία, μουσειακές συλλογές, πολιτιστικούς φορείς της Θεσσαλίας, ως Κεντρικό Μουσείο της Περιφέρειας Θεσσαλίας, εισπράττει προβληματισμούς, ανταλλάσσει απόψεις, διαχέει χρήσιμες υποδείξεις.

Για την πόλη της Λάρισας και την ευρύτερη περιοχή της το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο αποτελεί πλέον σημείο αναφοράς. Η Λάρισα, μια σύγχρονη, σφύζουσα από παλμό πόλη, βρίσκει σε αυτό ένα πρόσωπο, μια ταυτότητα. Το Μουσείο με την ύπαρξη και τις δραστηριότητές του καλύπτει το κενό στη γνώση και την τεκμηριωμένη αντίληψη του παρελθόντος για την πόλη και για ολόκληρη τη Θεσσαλία. Η Λάρισα, η πρωτεύουσα του Θεσσαλικού κάμπου, εγγράφεται στο ευρύτερο ελληνικό ιστορικό πλαίσιο και καθίσταται έτοιμη και ενεργή στο πολιτισμικό γίγνεσθαι και στον χάρτη της Ενωμένης Ευρώπης.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Βιβλιογραφία

Γουργιώτη Λ., *Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας - 30 χρόνια (1974-2004)*, Λάρισα 2004.

Γουργιώτης Γ., *Μικρά μελετήματα*, Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας, Αθήνα 2000.

Εικόνες του ελληνικού χώρου και της Μικράς Ασίας σε χαρακτηριστικά ευρωπαϊκών περιηγητών εκδόσεων (15ος - 19ος αι.), Λάρισα 1995.

Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας - Συλλογή Γιώργου και Λένας Γουργιώτη. Τόμ. Α': Νεοελληνική αργυροχοΐα, Λάρισα 1996.

Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας, ενημερωτικό δελτίο - περιοδική έκδοση, τεύχη 1995-2004.

Ο ρόλος των λαογραφικών μουσείων στα πλαίσια της Ενωμένης Ευρώπης, Πρακτικά Συνεδρίου, Αθήνα, 1-5 Οκτωβρίου 1992, Ελληνική Εταιρεία Λαογραφικής Μουσειολογίας, Αθήνα 1994.

Τα Ελληνικά Σταμπωτά, 18ος - 20ός αι., Αθήνα 1997.

Το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας. Οδηγός, Λάρισα 1994.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

SUMMARY

Aggeliki Vafiadaki

The Ethnographic Historical Museum of Larissa

The Museum and its actions.

The Ethnographic Historical Museum of Larissa, which enjoys the legal status of an entity in private law, was founded in 1974 by a small group from Larissa, whose members were appreciative of, and deeply knowledgeable in, local history. Georgios Gourgiotis, who was the leading spirit in the Museum's foundation, was a man of wide interests in the fields of arts, modern history and the ethnography of Thessaly.

Initially, the Ethnographic Society was housed in a hall located in the Town Hall of Larissa. In 1980, when the Ethnographic Historical Museum of Larissa began functioning in rented premises, the exhibition became permanent, and its collections started being registered and documented by specialized staff. At the same time, temporary exhibitions started to be held, as were conferences, meetings, lectures, seminars and educational programs.

The museum's publishing activity is also important and it possesses historical archives and a Research Centre for Thessalian History. During the thirty years of its activity from 1974 to 2004 the Ethnographic Historical Museum of Larissa received various prizes from the Academy of Athens and from several other institutions and associations. In 2003 the museum closed its doors to the public temporarily, to enable relocation in a new building, a task executed by the Management for Cultural Buildings and Modern Monument Restoration of the Greek Department of Culture. Now the permanence and security of its collections have been ensured, the new display of various collections has been organized on the basis of a museological study and visitors may enjoy such facilities as accessibility for the disabled, parking space, a coffee and refreshments lounge and a multipurpose hall.

Thus at the beginning of the 21st century, the Ethnographic Historical Museum of Larissa has upgraded its services to the public to the point that it now constitutes one of the biggest museums of Greece specializing in modern Greek civilization.

The Museum's collections.

The collections held in the museum consist of 20,000 objects, dating from

the 16th century to the mid-20th century. They include tools and items from pre-industrialized life used in agriculture, cattle-breeding and fishing, printed fabrics, wooden forms and the full equipment of a printed fabric workshop, woven textiles, Thessalian traditional costumes and urban clothing of the early 20th century. There are also remarkable collections of copper engraving, metalworking, ceramics, weapons, gravures, woodcarving, embroidery, and lay and religious painting. Some exceptional works of art and collectibles, belonging to the private collection of Georgios and Lena Gourgiotis, were donated to the Museum in 1995, thus further enriching its collections.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ